

Гладков К.Ю., аспірант спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Науковий керівник: Бородін Є.І., д.і.н., професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування

(Навчально-науковий інститут державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Динамічність та мінливість соціально-економічного середовища України поряд з розвитком та стандартизацією підходів до публічного управління зумовлюють впровадження ефективних рішень в системі позашкільної освіти для розв'язання актуальних викликів та відповідності запитам суспільства. Однією з ключових проблем, що існує в системі публічного управління позашкільною освітою, є надмірний рівень централізації прийняття рішень, що характеризується стійкими ієрархічними зв'язками між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та керівництвом закладів позашкільної освіти. Як результат спостерігається негнучкість системи позашкільної освіти до актуальних потреб суспільства.

Законом України “Про позашкільну освіту” визначено органи управління позашкільною освітою [1]:

Міністерство освіти і науки України, Державну службу якості освіти України та інші центральні органи виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають заклади позашкільної освіти (Міністерство молоді та спорту України, Міністерство культури та інформаційної політики України тощо) – на національному рівні;

обласні, Київська міська державні адміністрації – на обласному (регіональному) рівні;

районні державні адміністрації – на субрегіональному рівні;

органи місцевого самоврядування – на територіальному рівні.

Окрім цього, деякі функції управління в системі позашкільної освіти здійснюється, зокрема, через державні центри позашкільної освіти, що координують діяльність за відповідними напрямками позашкільної освіти. Також схожі заклади функціонують й на обласному (регіональному) рівні та перебувають у спільній комунальній власності територіальних громад (обласні центри позашкільної освіти), що створює додаткову ланку у процесі прийняття рішень.

Аналізуючи вищезазначене, публічне управління в системі позашкільної освіти характеризується надмірним рівнем бюрократії та наявності багаторівневої ієрархічної структури управління та підпорядкування, що сформувалась в умовах командно-адміністративної системи ще до здобуття незалежності України.

Варто зазначити, що хоч публічне управління закладами освіти, зокрема позашкільної, і віднесено до власних (самоврядних) повноважень органів місцевого самоврядування [2], проте, у разі відсутності цілісного бачення розвитку системи позашкільної освіти в територіальній громаді, відповідні органи управління у сфері освіти вимушені керуватись позицією та настановами виконавчих органів державної влади, що обмежує їх гнучкість та автономію у прийнятті рішень. У таких умовах керівництво закладу позашкільної освіти чекає певних рішень від органу місцевого самоврядування, який у свою чергу, не маючи цілісної власної стратегії розвитку позашкільної освіти, потребує відповідних ініціативних рішень чи дій від органів державної влади субрегіонального чи регіонального рівня. Тобто, спостерігається вплив зазначеної вище ієрархічної системи управління.

Окрім цього, аналізуючи освітню політику, можна зробити висновок, що позашкільна освіта зараз не є пріоритетом держави, а тому вимагає ініціативної та чіткої позиції органів місцевої виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

З огляду на це, спостерігається необхідність у визначенні не тільки повноважень, але й ролі органів управління позашкільною освітою в загальній системі позашкільної освіти окремо на кожному рівні, їх взаємодії, а також каналів комунікації та інформаційного забезпечення.

Враховуючи це, одним із шляхів оптимізації публічного управління в системі позашкільної освіти є формування єдиної стратегії розвитку позашкільної освіти як на рівні територіальної громади, регіону, так і на загальнонаціональному рівні. Органи державної влади і місцевого самоврядування мають усвідомлювати свою роль відповідно до наданих повноважень та проявляти ініціативність з питань, що належать до їх компетенції.

Іншим важливим елементом оптимізації публічного управління в системі позашкільної освіти є налагодження конструктивного та своєчасного зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління. В таких умовах кожна управлінська ланка має розуміння наслідків дій чи прийнятих рішень та їх впливу на об'єкт управління. Варто зазначити, що в ієрархічних системах окремий орган публічної влади може виступати як суб'єктом, так і об'єктом управління відповідно до рівня, на якому і здійснюється управління. Тому налагодження дієвого зворотного зв'язку є запорукою ефективності та доцільності в прийнятті рішень.

Також в умовах децентралізації влади для уникнення сталих ієрархічних зв'язків між органами державної влади і місцевого самоврядування, а також керівником закладу позашкільної освіти, можуть створюватись тимчасові функціональні зв'язки, що направлені на вирішення окремих питань в системі позашкільної освіти. Таким чином з декількох ланок органів управління створюється одна, що наділена необхідними повноваженнями та ресурсами для вирішення актуальних завдань. У цьому контексті важливо визначити повноваження та зону відповідальності кожного органу та посадових осіб/службовців, охарактеризувати кінцеві результати діяльності.

Для відповідності актуальним запитам суспільства, в закладах позашкільної освіти можуть створюватись органи громадського самоврядування, зокрема учасників освітнього процесу. Органи державної влади і місцевого самоврядування, усвідомлюючи це, можуть розвивати такий підхід, що посилює децентралізацію та автономію закладу позашкільної освіти, за якого керівник закладу – є самодостатньою ланкою управлінської діяльності. У таких умовах компетенція органів державної влади і місцевого самоврядування полягає в наданні достатньої кількості ресурсів та координації діяльності відповідно до загальної політики у сфері позашкільної без надмірного втручання. Відповідно, громадськість в особі колегіальних органів впливає на публічне управління в системі позашкільної освіти та реалізацію державної політики у відповідній сфері. Іншим підходом є створення дорадчих органів при органах державної влади і місцевого самоврядування, до компетенції яких віднесено питання розвитку позашкільної освіти та напрацювання пропозицій та рекомендацій для вирішення актуальних питань у відповідній сфері. Це дозволить враховувати думку громадськості у процесі прийняття рішень та створити дієвий контроль за рішеннями органів державної влади і місцевого самоврядування.

Отже, існування стійких ієрархічних зв'язків у сфері позашкільної освіти вимагає від органів державної влади і місцевого самоврядування пошуку шляхів оптимізації публічного управління у відповідній сфері, що полягає у формуванні єдиної стратегії (бачення) розвитку позашкільної освіти; визначенні чіткої ролі, взаємозв'язків та дієвого зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом управління; створенні тимчасових функціональних зв'язків для вирішення актуальних питань, а також широкого залучення

громадськості до процесу підготовки, аналізу та контролю управлінських рішень. Впровадження зазначених підходів в діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування дозволить посилити їх ефективність та відповідальність в частині реалізації державної політики у сфері позашкільної освіти у відповідності до потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III : станом на 22 трав. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 23.03.2024).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 16 берез. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 23.03.2024).

3. Бородин Є.І., Тарасенко Т.М. Сприяння розвитку соціального підприємництва в Україні: публічноуправлінський аспект. Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф, м. Харків, 25 листоп. 2022 р. Харків, 2022. С. 51–53. URL: <https://cutt.ly/fw3emYex> (дата звернення: 23.03.2024).